

PREPLETANJA

NAŠKO KRIŽNAR
SAZU, Wolfova 8
61000 Ljubljana

UDK 39
Izvorni znanstveni članak

Prepletanja so poskus etnološke raziskave interetničnih odnosov izključno s pomočjo videorekorderja. Z analizo vrste posnetih pogovorov je avtor poskušal odkriti kar največ o kvantiteti in kvaliteti odnosov med Hrvati in Slovenci ob Kolpi. Mešanje slovenske in hrvaške kulture je opazil v sledečih primerih: mešani zakoni, organizirano državno življenje, gospodarstvo, jezik, religija, tiho-tapstvo in izkušnje iz NOB. Prav tako razglablja o prednostih in pomanjkljivostih raziskovanja s pomočjo videorekorderja. Ugotavlja, da mora kljub nekaterim omejitvam ta raziskovalna tehnika postati v bodoče povsem običajna.

Videokaseta, proizvodnja Avdiovizualni laboratorij ZRC SAZU, Ljubljana, 1985. Trajanje 1 h 30 min. Tehnika, VHS, kamera Hitachi VK-C2000E, rekorder VT-7E. Snemalci, Andrej Dular, Naško Križnar, Janja Pičenko. Informatorji (zapovrstjo, kot se pojavljajo na posnetkih), Anton Pezdirc, Krasinec; Peter Pezdirc, Krasinec; Milka Pezdirc, Krasinec; Janez Kralj, Boršt; Slavko Jaršulič, Sračak; Zlatko Srbelj, Mala Paka; Veljko Vukčević, Miliči; Biserka Starešinič, Žuniči; Milena Starešinič, Žuniči; Jure Benetič, Vinica; Jože Sladič, Krasinec; Marija Štravs, Prilozje; Franc Selič, Podzemelj; Ratko Hajsa, Stankovci. Spaševala sta Naško Križnar in Marinka Dražumerič.

(Besedilo je bilo prebrano pred ogledom videokasete, kot vodilo v razumevanje namenov in metod vizualnega raziskovanja.)

Gradivo je bilo posneto v okviru Videodelavnice Mladinskega raziskovalnega tabora, Podzemelj 1985. Raziskovalni tabori so od leta 1979 v Sloveniji redna vsakoletna praksa seznanjanja srednješolcev z metodiko terenskega dela raznih humanističnih, družboslovnih in naravoslovnih znanstvenih disciplin. Vodiijo jih aktivni znanstveniki in so pretežno praktične narave. Tabor v Podzemlju je bil v celoti posvečen etnologiji. V videodelavnici sta delali dve dekleti. Moja naloga je bila, da jima v enem tednu približam pridobivanje etnoloških informacij z video kamero. Pri tem vodstvu mladih raziskovalk pa me je zapeljal belokranjski teren. Zamikalo me je dvoje. Prvič: tematika svojvrstnega prepletanja slovenske in hrvaške kulture na reki Kolpi in v njeni neposredni okolici.

Drugič: zapeljiva priložnost, da bi poskusil zbrati informacije o določeni tematiki izključno s pomočjo video medija.

Video posnetki, ki si jih lahko ogledamo na kaseti, so prav to: terensko gradivo, ki ga je treba doma preučiti, strukturirati in na tej podlagi izvesti zaključke, če je to (že) mogoče. Bil sem radoveden, kako se bo to posrečilo v

naši situaciji, takrat v Podzemlju, ko smo imeli na razpolago malo časa (5 dni aktivnega terenskega dela) in še pedagoške zadolžitve.

Izhodiščna tema naše eksperimentalne video raziskave so bili *interetnični odnosi*. Vprašalnica *Interetnični odnosi*¹⁾ ne upošteva interetničnih razmerij na Kolpi. Pokriva samo »klasično« področje etničnih razmerij, to so razmere Slovencev v sosednjih državah in razmere tujih manjšin v Sloveniji. Tudi svetovana literatura se nanaša samo na omenjeno problematiko. V najboljšem primeru se navedena literatura ukvarja s tujimi delavci v Sloveniji in kot posebna kategorija z zdomstvom. Našim potrebam bi še najbolj odgovarjalo poglavje z vprašanji o medkrajevnih odnosih (!?) Ugotovil sem, da je vprašalnica dokaj toga. Nekako je čutiti, da ne izvira iz prakse. V tem pogledu se mi zdi danes načrt Parellel precejšna obogatitev etnološke izkušnje pri preučevanju te tematike. Iz svojega poznavanja bi sklepal, da je pričujoča vizualna raziskava interetničnih odnosov na Kolpi nekaj novega, tako vsebinsko, kot oblikovno (tehnično).

Pri sondiranju terena v okolici Podzemlja sem hitro ugotovil, da je na območju, kjer smo delali, praktično vse »interetnično«. Večina kulturnih elementov je podvrženih stalni »kontaminaciji«. Vsaj za slovensko stran to velja. Interetničnih odnosov ni mogoče zožiti na posamezne kulturne elemente, kot so na primer v centralni Sloveniji sezonsko delo, turizem, določeni poklici, itd. Hkrati pa tukaj interetnični odnosi niso nekaj začasnega, ampak je to trajen in vse življenjske oblike obsegajoč proces. Na posnetkih je mogoče slišati same informatorje, ki govorijo o stapljanju jezikov, o mešanju »naroda«, o mešanju religij, itd. Torej gre za nekakšno inverzno podobo matičnih kultur, oz. (če se poslužim matematičnega izraza) za presek slovenske in hrvaške kulture. V svoji usmerjeni raziskavi sem si kot prvo nalogo zadal odkriti kulturne elemente, ki spadajo v ta presek, ki jih v preseku razločno razpoznamo. In ta presek sem z delovnim naslovom imenoval *Prepletanja na Kolpi*.

Kateri so elementi tega preseka?

Preden odgovorim na to vprašanje bom pokazal, kako smo te elemente sploh odkrivali in kaj nas je pri tem omejevalo. Omenil sem že pomanjkanje časa. Predvsem smo hoteli, da nastopijo informatorji z obeh strani Kolpe. Kmalu je bilo namreč razvidno, da se intenziteta interetničnih odnosov povečuje, čimbolj se bližamo Kolpi. Na njenih bregovih ali zelo blizu njih smo našli največje število stičnih točk, ki so se nam odkrivale druga za drugo. Naj navedem primer. V začetku smo se največ zadržavali pri mlinu v Krasincu. Mlinarstvo je močna stična točka. Po jezu je potekal promet z ljudmi in blagom preko Kolpe. To nas je privedlo do prometa kot važnega stičnega kulturnega elementa. Pri Krasincu je most, ki je močno povečal število mešanih zakonov in številnim Hrvatom omogočil zaposlitev v Sloveniji ter obdelovanje zemlje, ki so jo kupili na slovenski strani. Preko mosta prihaja delat mlatičar iz Male Pake, na rodovitna krasinska polja. Itd. Na ta način je sama struktura načina življenja in kulture vodila naše korake. Omeniti moram, da je gradivo na kaseti, ki je pred nami, sicer selekcionirano (vsega posnetega

¹⁾ *Interetnični odnosi, medkrajevni odnosi in zdomstvo, Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja, Vprašalnice VII, Ljubljana 1978, 27—36.*

Slavko Jaršulić, Sračak, govori o mlinarstvu.

Marija Štraus, Prilozje, najstarejša informatorka videoraziskave (86 let).

gradiva je za okoli 6 ur), vendar je postavljeno kronološko, kot je nastajalo, s čimer sem želel ohraniti vidno našo preprosto metodo, po kateri smo nekajkrat naključno, nekajkrat po sistemu štafete prehajali od informatorja do informatorja, od problematike do problematike. Žal smo zaradi pomanjkanja časa morali postavljati nekatera vprašanja preveč direktno. Hočem reči, da bi nekatere odgovore morali iskati med vrsticami, v daljših razgovorih in stihih z ljudmi. Tematika, ki smo jo obravnavali, se je včasih izkazala za precej delikatno. Hočem reči, da je interetnične odnose morda bolje raziskovati s tako imenovano »neposredno udeležbo« oz. z opazovanjem in ocenjevanjem in ne toliko z iskanjem osebnega mnenja samih intervjuvancev. Ker smo se torej večinoma posluževali direktne metode, lahko rečem, da je včasih provokacija uspela, včasih pa smo dosegli nasprotni učinek od zaželenega. Prej omenjena »delikatnost« tematike je zaprla usta informatorjem. Kot primer opozarjam na razgovor z Janezom Kraljem. Dokler je govoril o folklori je bil še kar zgovoren, ko pa bi moral povedati nekaj »krepkih« o interetničnih odnosih se je pa raje umaknil na varno področje dnevno političnih deklaracij (o bratstvu, itd.). Resnici na ljubo, morda je bil njegov etični problem v tem, da je objekt njegovega morebitnega opravljanja še živ (!?). Morda na tem mestu lahko omenim misel, da je deklarativno bratstvo naredilo dosti škode v svobodni artikulaciji etničnih razlik, ki ne vodi nujno v nacionalistične in šovinistične ekscese. S čimer pa ne mislim opravičevati naše direktne metode. Torej, ob časovni omejitvi raziskave in ob hitri menjavi informatorjev lahko iz materiala, ki je pred mano na video kaseti, izluščim naslednje elemente preseka interetničnih odnosov:

1. *Ženitve, mešani zakoni.* Pred vojno jih je bilo zelo malo. Preprečevali so jih številni predsodki, zbadljive opazke, govornice, žalitve, itd. Hrvatje niso marali Kranjic, slovenski fant je veljal za nesposobnega, če si je moral na Hrvaškem iskati ženo, itd. Po drugi svetovni vojni se število mešanih zakonov močno povečuje. Njihova koncentracija je ob novih mostovih čez Kolpo (Krasinec, Žuniči). Z mešanimi zakoni prihaja ob ženitovanjih do »izposojanja« kulturnih elementov na ohceti. Npr. šranga pride iz Slovenije na Hrvaško.

2. *Jezik.* Po mnenju samih informatorjev jezik ob Kolpi ni niti hrvaški, niti slovenski. Otroci iz mešanih zakonov govorijo praviloma jezik okolja, ne glede na materino narodnost.

3. *Ples, zabave, veselice, prelo.* Že pred vojno so bile to važne stične točke obkolpskega prebivalstva. Srečanja na teh prireditvah so mnogokrat vodila v zakon in tako je še danes. Včasih je prihajalo na zabavah do fantovskih konfliktov na nacionalni osnovi. Na teh prireditvah prilaja do mešanja in »izposojanja« posameznih kulturnih elementov, kot so, ples, glasbene viže, noša, itd.

4. *Društvena dejavnost (gasilci, lovci).* Omenjena društva so pobratena. Povezujejo se strokovno in družabno.

5. *Gospodarske dejavnosti*

Poljedelstvo. Po oceni informatorjev imajo okoli Krasinca Hrvatje v rokah okoli 10% vse obdelovalne zemlje. Mlačev opravlja mlatilničar iz Male Pake za zelo široko območje Bele Krajine.

Mlinarstvo, žagarstvo. Mlini in žage so bili in so še materialno, socialno in duhovno stičišče obkolpskega prebivalstva. Mlini so dobra informacijska točka in prometno središče za pot čez Kolpo.

Tkanje, predenje. Po upadanju domačih dejavnosti v Beli Krajini je nazadnje obveljal naslednji mešani delovni odnos: Slovenke (Kranjice) so predle, Hrvatice pa tkale.

Migracije. Prevladuje dnevna in tedenska migracija s Hrvaške v Slovenijo. Na kaseti je prikazan primer vsakodnevnega prevoza v službo s čolnom čez Kolpo.

6. *Vera.* Do prepletanja je prihajalo ob versko mešanih zakonih (npr. v Miličih). V tem primeru prepletanje ne seže, kot prej, preko Kolpe, ampak se izvrši zaradi etnično-verske pisanosti znotraj same Bele krajine.

7. *Tihotapstvo.* Pred vojno je bila Bela krajina prehodno območje tihotapljenja živine iz Jugoslavije v Italijo, med vojno pa je cvetalo tihotapstvo preko Kolpe, ki je bila mejna reka med Italijo in Nezavisno državo Hrvatsko. Po izjavah informatorjev je v obeh primerih šlo bolj za strast kot za dobiček.

8. *Narodno osvobodilna borba.* V času NOB je prihajalo so širokega področja prepletanja na Kolpi, na osnovi tihotapskih izkušenj in na osnovi vojaško-političnega delovanja na obeh straneh meje. Slovenske partizanske enote so se »ilegalno« preskrbovale na hrvaški strani, hrvaške enote pa so se pred ustaši zatekale na italijansko stran, v Belo krajino.

To je v grobem pregled elementov preseka, ki jih je odkrila naša eksperimentalna video raziskava. Nekateri elementi so v izjavah informatorjev jasno razvidni, drugi so samo nakazani. Nastopilo je 14 informatorjev iz 10 različnih krajev ob Kolpi. Po poklicu so večinoma kmetje (9) med njimi jih je 5 upokojenih, dva delavca, mlinar, strojni inženir in prodajalka. Tudi starost informatorjev je pestra. Eden je visoke starosti, šest je starih, sedem pa je srednje starosti. Po nacionalnosti je šest Slovencev, sedem Hrvatov, in en Srb.

Če si pobljže ogledamo ugotovljene elemente interesnih odnosov, vidimo, da niso vsi enakovredni po intenzivnosti prepletanja. Nekateri so zgolj enosmerni. Na primer: šranga je šla iz Slovenije na Hrvaško. Po grobi oceni se Hrvatice bolj možijo v Slovenijo, kot Slovenke na Hrvaško. Hrvatje imajo več zemlje v Sloveniji, kot Slovenci na Hrvaškem. Mlaček opravlja Srbelj iz Male Pake za celo Belo krajino. Močno prevladujejo migracije Hrvatov v Slovenijo. Tudi v trgovino hodijo bolj Hrvatje v Slovenijo, kot Slovenci na Hrvaško. Izjema je sejem v Karlovcu. Hrvaške partizanske enote so se med NOB dolgo zadrževale v Beli krajini.

Enakovredna ali obojestranska prepletanja pa so: mešanje jezikov, plesi, zabave, gasilske veselice, lov, mlinarstvo, preja in tkanje. Intenzivnost nekaterih stikov bi bilo treba še podrobneje preučiti, da bi izrekli oceno. Na prvi pogled se ugotovljeno prepletanje kulturnih elementov ob Kolpi zelo približa Lévi-Straussovemu postulatatu totemistične in kastne družbe, ki je: menjava žensk, dobrin in uslug.²⁾ Nadalje, izjave o prepletanju med NOB po svoje ka-

²⁾ C. Lévi-Strauss, *Divlja misao*, Nolit, Beograd, 1966, poglavje Totem i kasta, 145—170.

žejo na utemeljenost Dedijerjeve ocene, da je uspeh jugoslovanske revolucije iskati tudi v naslonitvi na tradicionalno kulturo, zlasti na področju naruralne menjave. Preskrba partizanske Bele krajine je temeljila v veliki meri na ti-hotapskih izkušnjah obkolpskega prebivalstva, to je, na tradicionalni blago-vni menjavi.

V celoti gledano, naša video anketa ni pokazala dobrih rezultatov samo v zbiranju podatkov za poznavanje regionalne etnologije, ampak je pripomogla tudi k izkušnjam in razvoju metodologije avdiovizualne dokumentacije pri et-nološkem terenskem delu. Zato bom zdaj na kratko analiziral te izkušnje. Najprej temnejša stran medalje. Video raziskava je pretežno usmerjena v »imanenco«, to je v življenje zdaj in tukaj, brez zgodovinske dimenzije. Tudi govorjeni podatki se nanašajo na čas največ 50 let nazaj. Manjkajo torej ar-hivski podatki, literatura, itd., česar smo vajeni pri »klasični« raziskavi. Ven-dar te podatke zlahka lahko pridobimo kasneje, če se izkaže, da z njimi trdne-je podkrepimo izvajanja informatorjev, oz. jih preverimo. Omenil sem že, da je naša raziskava potekala v improviziranih okoliščinah, sicer bi kazalo tudi pred video raziskavo postopati enako kot pred »klasično« raziskavo, torej z ustrezno pripravo delovnih hipotez. Zabeležim pa lahko tudi koristne in dob-re lastnosti video raziskave. Video posnetek ohrani živo pričevanje, živo be-sedo. Človekovo pripovedovanje je neolepšano, polno pomenskih detajlov, ki se pri transkripciji radi izgubijo. Jezikovno mešanje pride do izraza z vsemi nerodnostmi. Na splošno so se v Beli Krajini vsi informatorji vedli zelo sproš-čeno pred kamero in bili razveseljivo zgovorni. Solani ljudje so kazali večjo zadrego kot nešolani. Bilo pa jih je nekaj, ki jih je določena tematika pred kamero spravila v zadrego. Omenil sem že delikatnost interetnične problema-tike. Etnologi si prizadevamo, da bi to »delikatnost« ukinili, bodisi v tehnič-nem) smislu, bodisi v političnem smislu, v korist znanstvene dobronamerno-sti in resnicoljubnosti. Na vsak način pa moramo zabeležiti, kdaj prihaja med informatorji do tabuiranega obnašanja, kar je tudi tenološka informacija.

Video posnetek hkrati z besedno informacijo ohranja tudi govorico tele-sa, mimiko, držo (po Diegu Carpitelli — »body language«, cinem, cinesica). V čem se kaže ta telesnost, ki jo ohranja video kaset? Informator ne žarči sa-mo besedne informacije, ampak ustvari pred kamero nek svoj prostor, nek volumen, ki je lahko zelo zgovoren za pozornega opazovalca. Po dolgotrajnem intervjuvanju pred kamero mnogim informatorjem telo dobesedno kloni. Z utrujenostjo telesa pa upade koncentracija. Na nekaterih video posnetkih je to dobro opaziti. To nas opozarja, da so v takem stanju izjave informatorjev silno problematične in zato lahko tudi neverodostojne.

Pred ogledom kasete se mi zdi vredno opozoriti še na naslednje: Ne mis-lim, da je na kaseti kaj senzacionalističnega ali politično »nevarnega«. Opo-zarjam, da gre v bistvu za prikaz grobega gradiva, za listnico raziskave, kar doslej etnologi nismo javno razkazovali in obravnavali. Za videoposnetke še bolj kot za zapiske v beležnici velja etično pravilo, da jih je mogoče uporab-ljati le v svrhu dobronamernega znanstvenega preučevanja, nikakor pa ne do-voliti manipulacije z ustvarjalci videodokumentacije ali z njenimi protago-nisti.

ODLOMKI IZ TRANSKRIPCIJE TONSKEGA ZAPISA NA VIDEO KASETI PREPLETANJA

O MEŠANIH ZAKONIH

Anton Pezdirc, Krasinec.

»Pred vojno je bila redkost, da se je kateri ženil s Hrvaškega ali pa obratno, medtem, ko je zdaj po vojni prišlo bolj do zблиžanja med Hrvaško in Slovenijo in je to čisto nekaj navadnega, če se poroči naš fant s Hrvatico ali pa obratno, Hrvat z našo punco. In tako se je tudi moj sin oženil s Hrvaškega, tukaj, nekaj kilometrov daleč. Ko smo imeli ohcet na njihovi strani, smo pač njihovi strani popolnoma pustili komando, da so imeli po svojih običajih ohcet eno noč, ko so pa k nam prišli drugo noč, smo pa mi prevzeli komando, po naših običajih. To je čisto razumevanje in to ni nikakršnih nepravil. To je popolnoma lepa harmonija, da se sploh ne opaža, da so ena nacija Slovenci, druga nacija pa Hrvati.«

Milka Pezdirc, Krasinec.

»Na Krasinec sem prišla delat v gostilno kot kelnerca in sem eno leto tukaj delala. Ja, spoznala sva se kar tako. Hodil je v gostilno, skoraj vsak večer, in ja, začela se je ljubezen. Večkrat je počakal, ko sem zaprla gostilno, me je počakal, ker nismo imeli notri v gostilni stanovanja, tako da sem hodila peš od gostilne domov na stanovanje, me je večkrat počakal, ko sva se spoznala, da me je peljal domov, da me ni bilo strah.«

Vprašanje: »Kako pa je potekala vaša ohcet na hrvaški strani? Ali je bila šranga in vse te stvari?«

Odgovor: »Ne šrange pa ni bilo. Ker ni naši hrvaški strani pa ni tega, da bi bila šranga, kot je tukaj na slovenski strani. Tam nič ne šrangajo. Včasih, še prej, ko se je moja mati poročila, so včasih res lahko vrv dali čez cesto in so zgradili, ampak ne zato, da bi morali dat za kakšno pijačo ali kaj. Toliko, da so zgradili, ne pa tako, kot na tej strani, da res šrangajo in se denar da. Tam ne. Na hrvaški strani pa tega ni. Šrange pa ni.«

Vprašanje: »A je zdaj mogoče kaj drugače?«

Odgovor: »V teh prvih vaseh, kjer so se že morali navaditi od Slovencev, samo tukaj čez Kolpo, na Pravútinu, tam so se že navadili na šranganje. To je pa res zraven. Moja prijateljica se je poročala tudi na našo stran in nji so res šrangali, ker so se že navadili od teh Slovincov.«

Vprašanje: »Kakšna muzika je bila na vaši ohceti, če poveste?«

Odgovor: »Muzika je bila pa slovenska. Je bil Slavček. Ansambel Slavček. Ti so pri nas špilali. Navadno po vseh ohceti tukaj Slavček špila.«

Vprašanje: »Ali imate zdaj po poroki še dobre stike z (vašo) družino?«

Odgovor: »Ja, do zdaj še zmeraj.«

Vprašanje: »Ali hodijo tudi otroci tja?«

Odgovor: »Ja, tudi.«

Vprašanje: »Ali so se že naučili hrvaško?«

Odgovor: »Ja, otroci, moji? Ne! Hrvaško pa ne znajo govorit.«

Vprašanje: »Kako to, da ne?«

Odgovor: »Nič jih ne učim po hrvaško.«

Vprašanje: »Jih ne učite?«

Odgovor: »Ne.«

Vprašanje: »A tudi ko grejo tja na obisk, se ne učijo?«

Odgovor: »Ne, tudi ne. Ja, ta večji je bil enkrat pri moji mami en teden na počitnicah, se je pa res malo naučil. Ko je prišel domov, je kar po hrvaško začel govoriti. Tu in tam kakšno besedo je znal reči.«

Janez Kralj, Boršt.

Vprašanje: »A nam poveste ta primer iz Gribelj? Kako sta se ženila ...«

Odgovor: »... a kaj vam čem praviti, potlej bo to njim na uho prišlo. Ne vem, kako smo do tega prišli, do teh bogatih ljudi. Kaj čem vam to praviti. Saj ni bilo to samo tam pri njih, saj je bilo na več mestih. Tako je bilo takrat. To sem vam povedal primer (od onega moža, ki so že mrtvi), ko je rekel, da ne bi hotel Kranjice vzeti, poročiti. Sem rekel: zakaj, Kranjica je kot vse ženske, kot je vaša. Pa je rekel, da ni. Da bi rajši kravo vzela, kot Kranjico. Tako je takrat bilo. Zdaj je pa drugače. Zdaj pa ni važno, samo da je dober človek. Zdaj smo brati s Hrvati. V Metliki, kako se že temu reče, je spomenik, piše gori, da smo se pobratili. Pa ta most je povezal to vse, ta most. Ja ...«

Zlatko Srbelj, Mala Paka.

Vprašanje: »Smo slišili, da ste poročeni s Slovenko, a nam lahko še o tem poveste kako sta se spoznala?«

Odgovor: »Lahko. Hodimo na vrtno veselico, mi in ta društva slovenska smo pobrateni, i tako, tam sem jo spoznal i tako je došlo. Most, most je kriv (smeh).«

Vprašanje: »Nimate problema s temi Kranjicami?«

Odgovor: »Ne, ne, saj v vsaki vasi so po dve, tri. I naše su preko, ima jih u Gribljah in povsod.«

Vprašanje: »Zato sprašujem, ker so nam rekli, da je v starih časih bilo drugače, da je bilo polno predsodkov, kako bi rekli, niso radi videli ...

Odgovor: »... a bilo je, sad su i te tovarne in naši delavci delajo tam i više se narod mješa i tako. Saj govor se je njihov izgubil, mislim, nima ju ni oni čiste slovenščine više, ni mi hrvaščine ovde, tak, da nekaj mešano imamo.«

Vprašanje: »Kako je pa z otroci zdaj, če imajo mamo iz Gribelj? Kako govorijo oni?«

Odgovor: »Ja, po hrvaško govorijo.«

Vprašanje: »A grejo kaj na obisk?«

Odgovor: »A, pa ja. Da, da. Vsako nedeljo idemo malo pogledat, i tak, više puta.«

Veljko Vukčević, Miliči.

»Ni pred vojno se nisu mogli poročiti katolik pa pravoslavni.«

Vprašanje: »In zakaj ne?«

Odgovor: »Zakaj ja znam. Župniki niso to dovolili. To se pa mora velike ceremonije imati, kdo se je prekrščal pa išel v katoličku veru, pa v pravoslavnu. To so bili bolj bogatini i su mogli to delat.«

Vprašanje: »Kako pa po vojni?«

Odgovor: »Po vojni, tako, med vojno se je začelo to mešat, a zdaj većinomna. Kolikor je po vojni mladih tu pri nas, je poročenih za katolike. Naši fantje pa katoliške punce. To je tako.«

Vprašanje: »In kako potem, katero vero prevzame kateri, ko se poroči, kje poteka obred?«

Odgovor: »Obred poteka, ko pride nevesta za pravoslavnega, po pravoslavni, ko punca pojde za katolika pa po katoliški veri.«

Vprašanje: »In kako je potem z otroci?«

Odgovor: »Otroci se pa krstijo na moškega. Bodisi pravoslavni ali katolik.«

Biserka Starešinič, Žuniči.

Vprašanje: »In vi ste se sem poročili, v to hišo?«

Odgovor: »Ja sam prišla iz Ribnika. To je od Žuničev jedno 19 km.«

Vprašanje: »In kje sta se z možem spoznala?«

Odgovor: »Ja, u Ribniku isto, u Ribniku. Na veselici.«

Vprašanje: »In kako ste se potem odločili, da se preselite v Slovenijo?«

Odgovor: »Ja tako, odločili smo se. Smo se poročili i onda smo tu ostali u Žuniči.«

Vprašanje: »In kakšna je bila razlika, ko ste prišli v Žuniče?«

Odgovor: »A, velika, velika je bila razlika. Ja nisam bila naučena takega kmečkoga dela. Ribnik, to je bolj u nizini, vse je bolj razvito nego u Žuniči. Danas so Žuniči dost razviti nego su bili pre 15 let, kad sam ja došla. Onda je to bilo sasvim, sasvim drukčije nek je danas i to je bila zame velika razlika. Ali ... na to se čovik navikne.«

Vprašanje: »A ste imeli kakšne težave. Z jezikom, ali pa ... ?«

Odgovor: »Ne, z jezikom nisam, kaj obično se ovde govori najviše hrvatski. Najviše nas ovde ima iz Hrvatske, obično, i ovde se govori hrvatski, tako, da te žave nisam imala nikakve s tim.«

Milena Starešinič, Žuniči.

Vprašanje: »Odkod ste se pa vi poročili sem?«

Odgovor: »Iz Jakovac. Tu, preko Kupe.«

Vprašanje: »In katerega leta?«

Odgovor: »Tridesetosme.«

Vprašanje: »Kje sta se pa vidva z možem spoznala?«

Odgovor: »U prilišču. (smeh)«

Vprašanje: »Ste radi prišli sem z one strani?«

Odgovor: »Pa dakako, da nisam rada. Ne bi bila išla ...«

Vprašanje: »Kakšna je bila razlika med vašo domačijo, pa to v Žuničih?«

Odgovor: »Ja, tako je bilo. Tamo je bilo bolje nego ovde, kad sam došla.«

Vprašanje: »Kako je bilo bolje?«

Odgovor: »A tako. Imali su više svega. Ovde je bilo manje. Onda sam ja rekla svojoj mami, ja sam rekla: Mama, ako bom ja kruha gladna, ja bom došla saki dan k tebi, da buš mi hlibčić spekla. Al mi ni bila sila. Dobro je bilo.«

INTERTWINEMENTS

Summary

»Intertwinements« is the title of an attempt at ethnological research of inter-ethnic relationships in Bela krajina exclusively with the use of a videorecorder. Numerous interviews were recorded, and on their basis the author of this research tried to learn both about quantity and quality of interpersonal contacts between Croatians and Slovenes in the vicinity of the Kolpa river. Statements by inhabitants of both sides of the river revealed that the most frequent instances or activities when Slovene and Croatian cultures intertwined were the following: mixed marriages, language, social life (hunters, firemen), economy (agriculture, milling and sawing industry, migrations), religion, smuggling, as well as the National Liberation War in the past.

The author next ponders upon various advantages and disadvantages of a video research. A microphone may disturb informants if they discuss »delicate« problems. This first attempt at a video research in Slovene ethnology has nevertheless yielded satisfactory results which should encourage ethnologists to undertake similar actions in the future.

Added to the paper is the partial transcription of the recorded text on the cassette which refers to various statements about mixed marriages.